

Ontwikkelingsvolgmodel Jonge Kinderen

**Ontwikkelingslijnen
Wereldoriëntatie**

Inhoud

<i>JK Wereldverkenning: Algemene omgevingsoriëntatie</i>	3
<i>JK Wereldverkenning: Tijdsoriëntatie</i>	6
<i>JK Wereldverkenning: Lichaamsoriëntatie</i>	8
<i>JK Wereldverkenning: Ruimtelijke oriëntatie</i>	11

JK Wereldverkenning: Algemene omgevingsoriëntatie

KL	4		5		6	
Niveau	9	10	11	12	13	14

Het kind heeft eigen verklaringen en oplossingen

Beschrijft/duidt zijn woon-omgeving en thuissituatie aan.

Heeft belangstelling voor de omringende grotere leefwereld; verbanden willen weten.

Aanzet tot objectivatie: gaat kenmerken, functies en verbanden zien en beschrijven.

Ziet zichzelf in relatie tot de wereld; gerichtheid op de wereld buiten het hier en nu. Heeft interesse in de niet bekende wereld en vraagt door.

Objectivatie in spel en wereldverkenning. Gericht op de "echte" wereld. Stelt vragen over nieuws en internetinformatie.

Basale ontwikkelingen:

subjectieve wereld objectieve wereld
 pathisch verbonden meer gnostische benadering

Observaties:

Acties: verkennen, ontdekken, uitproberen, experimenteren, voorspellen.

Observatiewijzer:	<ul style="list-style-type: none"> ♦ initiatief: ♦ betrokkenheid: ♦ betekenisverlening: ♦ opkomen voor zichzelf: ♦ zich houden aan het thema: ♦ communicatiebereidheid: ♦ gedachten en gevoelens uitdrukken (expressie): ♦ beurt nemen: ♦ verband met persoonlijkheidsontwikkeling: ♦ loskomen van de actuele situatie: verleden, toekomst: ♦ controlefunctie van de taal; reguleren van eigen gedrag: ♦ zelfgekozen (gespreks)thema's: ♦ aangeboden (gespreks)thema's: ♦ variatie in thema's: ♦ in- en meeleven met anderen; ingaan op gevoelens: ♦ taalspel van het kind: ♦ verbale communicatie: ♦ non-verbale communicatie: ♦ eigen mening hebben: 	<p>laat handelingsgericht, ondernemend, initiërend gedrag zien</p> <p>heeft actief, gericht, explorerend gedrag</p> <p>geeft zelf zin aan de activiteit</p> <p>handhaaft zich, zelfhandhaving (assertief)</p> <p>dwaalt niet af</p> <p>staat open voor communicatief gedrag</p> <p>geeft aan wat hem/haar bezig houdt</p> <p>sluit aan bij hetgeen door anderen is ingebracht</p> <p>er is een relatie tussen het taalgebruik en de persoonlijkheid</p> <p>praat over thema's buiten het hier en nu</p> <p>het gedrag wordt (mede) gestuurd door de taal</p> <p>kiest zelf onderwerpen</p> <p>gaat in op onderwerpen van anderen</p> <p>heeft diversiteit in thema's die aan bod komen</p> <p>verplaatst zich in anderen</p> <p>experimenteert, 'speelt' met de taal</p> <p>communiceert d.m.v. taal</p> <p>communiceert d.m.v. gebaren, houding, gezichtsuitdrukking, etc.</p> <p>neemt een eigen standpunt in</p>
--------------------------	--	---

Concrete omschrijvingen ontwikkelingsfasen:

Vertelt waarom iets gebeurd is vanuit het eigen perspectief. Soms nog magisch denken.	Geeft aan: het woonadres, gezinssituatie. 'Beschrijft' eigen huis, straat buurt. Kent de naam van de leraar.	Als volwassene iets uitlegt/vertelt wordt dit meegenomen in verder handelen. Begint zich ook te richten op de wereld buiten de directe eigen leefomgeving.	Verkent de eigegeaardheid van de wereld; ontdekt eigenschappen, functies, kenmerken, e.d., bijv. 'in de supermarkt kun je kopen...', 'met een hamer kun je ...', 'met een glas moet je voorzichtig zijn omdat het kan breken.'	'Hoe heet jouw juf?' 'Waar gaan jullie naar toe op vakantie?' 'Wat wil je later worden?' Oriëntatie op de wereld ver weg. Vraagt naar informatie over andere landen.	Krijgt inzicht in de samenhang van de omgeving en gebruikt dit, bijv. in spel. Wil meer weten over thema's uit het nieuws (Jeugdjournaal). 'Op straat moet ik goed uitkijken want auto's rijden hard.' 'Waarom zegt de minister dat we....?'
---	--	--	--	--	---

Beschrijving tussendoelen / indicatoren: Algemene omgevingsoriëntatie

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kent na(a)m(en) van lera(a)r(en) van de eigen groep. ♦ Kent namen van medeleerlingen. ♦ Beargumenteert vanuit het eigen perspectief waarom of waardoor iets gebeurd is. ♦ Benoemt kenmerken van bekende dieren en planten (staart, bloem) in de omgeving. ♦ Verzorgt (eigen) dieren en planten. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Beschrijft of duidt eigen woonadres en gezinssituatie aan. ♦ Herkent en benoemt de eigen woonomgeving, buurt: winkels, huizen, wegen, etc. ♦ Heeft kennis van het voedsel dat bekende dieren en planten nodig hebben (verzorging). ♦ Benoemt verschillende weersomstandigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Toont belangstelling voor zaken die buiten de directe leefomgeving liggen, bijv. andere landen. ♦ Geeft aan wat bepaalde herkenbare beroepen inhouden (welk soort werk). ♦ Heeft kennis van dieren en planten in andere leefgebieden. ♦ Geeft weersomstandigheden in andere werelddelen aan. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ontdekt eigenschappen, functies, kenmerken van materialen en benoemt deze. ♦ Geeft de functies aan van bepaalde gebouwen: ziekenhuis, postkantoor. ♦ Heeft kennis van het belang van dieren en planten voor mensen. ♦ Is zich bewust van concrete kenmerken van ons milieu. ♦ Benoemt enige soorten weer (regen, wind, storm). ♦ Heeft kennis van verschillende beroepen uit hun naaste omgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Stelt vragen over kenmerken van de woonomgeving: huizen, straten. ♦ Hanteert eenvoudige verkeersregels: bijv. verkeerslichten. ♦ Stelt vragen over de wereld buiten de eigen leefwereld. ♦ Heeft kennis van de leefomstandigheden van dieren en planten in andere leefgebieden. ♦ Gebruikt computer, radio, televisie en telefoon. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Heeft inzicht in de samenhang van de omgeving. ♦ Is nieuwsgierig naar actuele gebeurtenissen in de wereld bijv. in de media. ♦ Geeft de functies van verkeersborden en verkeersregels aan. ♦ Is zich bewust van de verzorging van ons milieu. ♦ Geeft de invloed van het weer op de mensen, de natuur en het milieu aan. ♦ Meet het weer (bijv. regenmeter). ♦ Heeft kennis van beroepen uit zijn leefwereld.
---	--	---	--	--	---

JK Wereldverkenning: Tijdsoriëntatie

KL	4		5		6	
Niveau	9	10	11	12	13	14

Benoemt de belangrijkste dagdelen dag en nacht.

Geeft het dagritme globaal aan. Kan acties op de dag in volgorde zetten.

Benoemt de dagdelen en de dagen van de week.

Ordent eigen ervaringen naar de tijd.
Begrippen als later, eerder, ouder, daarna.
Oefent met gisteren en morgen.

Past de dagen van de week en gisteren/morgen toe.

Hanteert kloktijden, seizoenen, maanden, maar hoeft nog niet goed te zijn.

Basale ontwikkelingen:

beleefde tijd gemeten tijd
kort tijdsperspectief (hier en nu) lang tijdsperspectief (verleden, toekomst)

Observaties:

Acties: verkennen, experimenteren, ordenen, herhalen.

Observatiewijzer:

- ♦ **initiatief:** laat handelingsgericht, ondernemend, initiërend gedrag zien
- ♦ **betrokkenheid:** heeft actief, gericht, explorerend gedrag
- ♦ **betekenisverlening:** geeft zelf zin aan de activiteit
- ♦ **beklijven van aangeleerde begrippen:** vasthouden van begrippen in het lange termijn geheugen
- ♦ **transfer naar andere situaties:** gebruikt het geleerde in andere situaties
- ♦ **omklapping:** heeft de overgang van 3-dimensionaal naar 2-dimensionaal gemaakt
- ♦ **probleemoplossend vermogen:** heeft mogelijkheden om zelf tot een oplossing te komen
- ♦ **ordenen, overzicht hebben:** brengt structuur, houvast aan
- ♦ **oriëntatie in de klas, gang, buitenspeelplaats:** zoekt punten ter ondersteuning

Concrete omschrijvingen ontwikkelingsfasen:

Benoemt dag en nacht. 'Als je slaapt is het nacht.'	Morgen-middag-avond. 'Nog drie nachtjes slapen, dan ben ik jarig.' Wakker worden-opstaan-wassen-eten-naar school gaan.	Ochtend-middag-avond-nacht.. 'Op zondag hoef ik niet naar school.'	Gebruikt woorden als later, daarna, is geweest, komt nog. 'Het is een halve dag dus het is woensdag.' 'Mijn zusje is ouder.'	'Morgen is het zaterdag dan hoeven we niet naar school.' 'Gisteren was het ...'	'Als de grote wijzer op de twaalf staat is het acht uur.'
--	--	---	--	--	---

Beschrijving tussendoelen / indicatoren: Tijdsoriëntatie

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Geeft de volgende activiteit aan m.b.v. dagritmekaart. ♦ Geeft aan welke activiteit hiervoor gedaan is m.b.v. dagritmekaarten. ♦ Geeft aan waarom het gaat beginnen of stoppen. ♦ Functioneel gebruik van dag en nacht. ♦ Benoemt het verschil tussen een dag en een week. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Geeft begrippen morgen – middag – avond aan (benoemt ze nog niet adequaat). ♦ Geeft de volgorde van activiteiten gedurende de dag globaal aan. ♦ Begrijpt concrete begrippen als eerst, laatst, dan. ♦ Benoemt de dagen van de week, niet altijd geheel correct. ♦ Herkent uren op digitale klok. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Benoemt de dagen van de week in de goede volgorde. ♦ Benoemt de dagdelen juist. ♦ Geeft vaste tijdstippen in de loop van de dag weer en ordent deze. ♦ Geeft aan dat een week zeven dagen heeft. ♦ Onderkent en verwoordt het verschil tussen dag, maand en jaar. ♦ Herkent uren op analoge klok. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Hanteert begrippen als later, eerder, daarna, geweest. ♦ Koppelt vaste activiteiten aan bepaalde tijdstippen van de dag. ♦ Geeft een aantal gebeurtenissen in de juiste volgorde weer. ♦ Plant zelf de activiteiten. ♦ Begrijpt begrippen als straks, later, eerder. ♦ Geeft enkele seizoenen aan. ♦ Verkent functies van de klokken. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Gebruikt begrippen als straks, later, eerder. ♦ Benoemt en past de dagen van de week toe. ♦ Past begrippen morgen en gisteren adequaat toe. ♦ Heeft inzicht in de functie van de kalender. ♦ Kent namen van de seizoenen en zet ze in de juiste volgorde. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Benoemt seizoenskenmerken. ♦ Leest hele uren af op de klok. ♦ Noemt bepaalde maanden a.d.h.v. concrete gebeurtenissen. ♦ Geeft de opeenvolging van de maanden weer. ♦ Geeft de datum van de eigen verjaardag aan. ♦ Geeft de datum van de dag aan. ♦ Benoemt het verschil tussen vroeger en nu.
--	---	--	---	---	---

JK Wereldverkenning: Lichaamsoriëntatie

KL	4		5		6	
Niveau	9	10	11	12	13	14

Wijst de belangrijkste lichaamsdelen aan en benoemt ze.

Imiteert een symmetrische lichaamshouding (spiegelen).

'Vertaalt' en voert eenvoudige opdrachten naar het lichaam uit. Kan gedetailleerde lichaamsdelen (wenkbrauw) en 'draaiende' lichaamsdelen (pols, elleboog, enkel) aanwijzen en benoemen.

Imiteert asymmetrische (één hand hoog en één hand laag) lichaamshoudingen vanaf een afbeelding. Oefent met links en rechts en verandering indien omgedraaid wordt.

Voert complexe opdrachten uit en verwoordt wat hij doet. Experimenteert met bewegingen.

Komt tot enige zelfkennis en kent de eigen grenzen. Weet links en rechts vanuit het perspectief van de ander.

Basale ontwikkelingen:

lichaamskennis lichaamsbesef lichaamsidee (zelfkennis)
 lichaamsplan lichaamsbegrip lichaamsbeeld

Observaties:

Acties: verkennen, exploreren, (her)kennen, benoemen, aanwijzen, aanvoelen, lichamelijk ervaren, uitproberen.

Observatiewijzer:	<ul style="list-style-type: none"> ♦ initiatief: ♦ betrokkenheid: ♦ betekenisverlening: ♦ durf: ♦ grenzen verkennen: ♦ grenzen accepteren: ♦ inzicht in gevaar: ♦ leefwereld uitbreiden: ♦ ordening aanbrengen: ♦ taalbegrip: ♦ 'naar binnen' gerichte oriëntatie: ♦ 'naar buiten' gerichte oriëntatie: 	<p>laat handelingsgericht, ondernemend, initiërend gedrag zien</p> <p>heeft actief, gericht, explorerend gedrag</p> <p>geeft zelf zin aan de activiteit</p> <p>durft risico's te nemen</p> <p>ontdekt tot hoe ver het kan gaan</p> <p>accepteert dat niet alles kan/mag</p> <p>onderkent gevaarlijke situaties</p> <p>vergroot de eigen leefwereld</p> <p>creëert vaste punten die steun en structuur geven</p> <p>ondersteuning van het taalbegrip van het kind</p> <p>is gericht op de eigen wereld</p> <p>is gericht op de omringende wereld</p>
--------------------------	---	---

Concrete omschrijvingen ontwikkelingsfasen:

Benoemt: hoofd, mond, ogen, oren, buik, rug, benen, armen, voeten. Kennis van het eigen lichaam (lichaamskennis).	Leid(st)er of kind doet voor en het kind doet na; bijv. met gespreide benen staan en twee handen in de lucht.	Voert uit wat de leid(st)er vraagt; bijv. 'pak met één hand je oor of ga op één been/voet staan en maak enkele hupjes' (lichaamsbesef). Wijst wenkbrauw aan. Kan pols, elleboog, enkel aanwijzen en benoemen.	Imiteert afbeeldingen met lichaamshoudingen bijv. kaarten van houdinglotto: Jongetje met bal in de rechterhand en het linkerbeen vooruit. Links-rechts vanuit spiegelend perspectief.	Is zich steeds meer bewust van eigen lichaamsbewegingen (lichaamstopografie). Wijst met de linkerhand het rechteroog aan (complexe opdracht).	Duidt aan dat een beweging moeilijk is. Geeft aan welke lichamelijke bewegingen moeilijk voor hem/haar zijn. Kent links-rechts vanuit subjectief standpunt: teken een vlieg op de linkerwang.
---	---	---	---	---	---

Beschrijving tussendoelen / indicatoren: Lichaamsoriëntatie

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Wijst aan en benoemt ogen, oren, mond, neus, buik, rug, benen, armen, voeten, handen, haren, en ook de functies daarvan. ♦ Onderscheidt verschillende lichaamsdelen bij andere kinderen, plus de functie daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Imiteert symmetrische lichaamshoudingen van een ander. ♦ Geeft op een afbeelding de belangrijkste lichaamsdelen aan en schat in hoe groot deze zijn. ♦ Kent begrippen als voor en achter, boven en onder t.a.v. het eigen lichaam. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Imiteert asymmetrische lichaamshoudingen van een ander. ♦ Benoemt houdingen en bewegingen van zichzelf. ♦ Voert eenvoudige, verbale opdrachten met twee aspecten uit: voor - achter, boven - onder, vooruit - achteruit. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Imiteert asymmetrische lichaamshoudingen vanaf een afbeelding. ♦ Vergelijkt de lengte van zichzelf en van andere kinderen. ♦ Kent de begrippen links - rechts. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Voert complexe verbale opdrachten uit en verwoordt wat hij doet met begrippen als: achteruit, bovenop, één been zus, andere been zo. ♦ Kent de begrippen linker - rechter. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Verwoordt welke lichamelijke bewegingen en houdingen moeilijk of niet mogelijk zijn voor hemzelf. ♦ Gebruikt de begrippen 'links' en 'rechts' en past deze toe in concrete situaties. ♦ Beheerst het eigen lichaam bij uitvoerende activiteiten. ♦ Denkt na over het eigen bewegen. ♦ Verwoordt een lichaamshouding.
--	--	--	--	---	--

JK Wereldverkenning: Ruimtelijke oriëntatie

KL	4		5		6	
Niveau	9	10	11	12	13	14

Beheerst eenvoudige ruimtelijke begrippen in verkleinde wereld (3-dimensionaal).
Gebruikt begrippen m.b.t. richting t.o.v. zichzelf en ten opzichte van voorwerpen.

Leest eenvoudige ruimtelijke structuren af van een afbeelding en bouwt ze na.

Beheerst complexe ruimtelijke begrippen (2-dimensionaal).
Gebruikt begrippen m.b.t. afstand (dichtbij, verder weg). Bouwt na vanaf afbeelding.

Bouwt afbeeldingen na, ook wat niet zichtbaar is op basis van logica (vertiblocs of spiegelen).

Doorzien van ruimtelijke structuren in abstracte figuren.
Links-rechts onderscheid vanuit subjectief standpunt.

Links-rechts oriëntatie is geïnternaliseerd.

Basale ontwikkelingen:

concreet verkleind afgebeeld abstract
3-dimensionaal 2-dimensionaal

Observaties:

Acties: verkennen, structureren, ordenen, verwoorden, benoemen.

Observatiewijzer:

- ♦ **initiatief:** laat handelingsgericht, ondernemend, initiërend gedrag zien
- ♦ **betrokkenheid:** heeft actief, gericht, explorerend gedrag
- ♦ **betekenisverlening:** geeft zelf zin aan de activiteit
- ♦ **inzet:** doet er moeite voor
- ♦ **durf:** durft risico's te nemen
- ♦ **plezier in bewegen:** geniet van lichamelijke ervaringen
- ♦ **ordenen:** brengt structuur, houvast aan
- ♦ **transfer naar andere situaties:** gebruikt het geleerde in andere situaties
- ♦ **lateralisatie:** heeft een voorkeur voor dominant gebruik van één

Concrete omschrijvingen ontwikkelingsfasen:

Bij wereldspelmateriaal, bijv. 'de boom staat voor het huis'. 'Het poppetje loopt naar de koe.' Beheerst begrippen: voor, achter, op, in, naast, van, naar, door, omheen.	Nabouwen van eenvoudige patronen 'Verti-blocs'. Nabouwen van voorbeelden (bijv. duplo).	Benoemt van afbeeldingen ruimtelijke structuren en posities. Lego nabouwen. Beheerst begrippen: dichtbij, veraf, verder weg.	Nabouwen van 3-dimensionale patronen (bijv. 'Verti-blocs'). Figuurachtergrond-waarneming in platte vlak.	Legt eenvoudige abstracte patronen, bijv. tangram, figura.	Past links/rechts toe in dagelijkse situaties.
---	--	--	---	--	--

Beschrijving tussendoelen / indicatoren: Ruimtelijke oriëntatie

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Geeft richting aan waarin voorwerpen zich bewegen t.o.v. het kind ('naar mij toe'). ♦ Hanteert ruimtelijke begrippen: op, onder, in de hoek, etc. ♦ Past begrippen als voorkant, zijkant, achterkant, bovenkant, vooraan, in, uit, binnen, buiten, boven, onder, naast, tussen, in het midden, tegenover, etc. toe. ♦ Maakt kennis met eenvoudige geometrische vormen (cirkel – rondje, vierkant - blokje, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ervaart dat op een andere plaats de dingen anders worden gezien. ♦ Leest eenvoudige structuren in een bouwwerk af en bouwt deze na. ♦ Benoemt de richting waarin personen of voorwerpen zich bewegen t.o.v. vaste referenties (de auto rijdt vooruit etc.). ♦ Hanteert begrippen als: vooraan, rechtop, naast, in het midden, vooraan, achteraan, overkant, op zijn kop. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ervaart dat voor, achter, boven en onder vanuit een ander gezichtspunt anders zijn. ♦ Heeft kennis van bewegings-begrippen als naar toe, vanaf, voorbij. ♦ Benoemt een afbeelding van een huis wat er wel is, maar niet zichtbaar is. ♦ Bouwt een eenvoudig patroon na waarbij bepaalde onderdelen niet direct zichtbaar zijn. ♦ Benoemt onderdelen van de verschillende kamers van een huis (4-6). 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Vindt een plaats op een foto, een tekening of een maquette terug in de werkelijkheid en omgekeerd. ♦ Hanteert de begrippen links – rechts. ♦ Herkent en benoemt onderdelen van de eigen woonomgeving bijv. een winkel, bibliotheek. ♦ Begrijpt relatieve begrippen als ver, dichtbij, kort, lang. ♦ Herkent een concrete afbeelding van het lokaal of het plein. 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Onderscheidt links – rechts vanuit subjectief standpunt. ♦ Legt abstracte figuren na met bijv. mozaïek. ♦ Ontwikkelt inzicht in spiegelbeelden, symmetrie en asymmetrie en maakt deze. ♦ Begrijpt begrippen als ver weg, dichtbij, even groot. ♦ Geeft verschillende gebouwen van de leefomgeving aan en waarvoor ze dienen, bijv. station. ♦ Leest eenvoudige plattegronden (eigen kamer/lokaal). 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Geeft aan op welke wijze je een bepaald gebouw binnenkomt. ♦ Kent de begrippen: hetzelfde, tegengesteld, spiegelbeeld, links van, rechts van, de eerste, de middelste, de tweede vanaf..., de derde van boven, etc. ♦ Maakt zelf een eenvoudige maquette of plattegrond van een werkelijke situatie bijv. de klas. ♦ Begrijpt begrippen als verder weg dan, even dichtbij als.
--	---	---	--	---	---